

Paucvezio rajono tarybos administracija
GAUTA
2020-03-26 Nr. GD1-2242

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija

**REKOMENDACINĖS
GAIRĖS
DĖL DOVANŲ IR PASLAUGŲ
PRIĖMIMO APRIBOJIMŲ**

2020, Vilnius

VTEK, parengusi Rekomendacinių gairių dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimų projektą, su juo supažindino Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybą bei Europos Komisijos atstovybę Lietuvoje, įvertino šių institucijų pastabas bei nuomonę ir 2020-03-12 sprendimu Nr. KS-40 šias gaires patvirtino.

vtek@vtek.lt
(8 5) 212 43 96
Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius
www.vtek.lt

Turinys

Sąvokos ir santrumpos	4
Preambulė	5
Pagrindiniai aspektai	7
Dovanų ir paslaugų samprata	7
Protokolas ir tradicijos	8
Tarptautinių organizacijų ir institucijų praktika	10
Dovanos ir paslaugos VPIDĮ bei LVĮ nuostatų kontekste	13
Situacijų pavyzdžiai	17
Dovanos	17
Maitinimas ar apgyvendinimas	19
Renginiai	20

Sąvokos ir santrumpos

Šiame skyriuje pateikiamos Rekomendacinėse gairėse dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimų vartojamų oficialių pavadinimų bei terminų santrumpos, taip pat sąvokos, kaip jos yra apibrėžtos Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Pabrėžtina, kad VTEK neturi įgaliojimų aiškinti įstatymuose įtvirtintų sąvokų.

Artimi asmenys – deklaruojančio asmens sutuoktinis, sugyventinis, partneris, kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka (toliau – partneris), taip pat jų ir deklaruojančio asmens tėvai (tėviai), vaikai (vaikiai), broliai (broliai), seserys (seserės), seneliai, vaikaičiai ir jų sutuoktiniai, sugyventiniai ar partneriai;

Asmenys, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką – valstybės politikai, valstybės pareigūnai, valstybės tarnautojai ir kiti asmenys, kurie pagal teisės aktų nustatyta tvarka jiems suteiktas pareigines funkcijas dalyvauja rengiant, svarstant ir priimant teisės aktus, administracinius sprendimus;

Deklaruojantys asmenys (DA) – VPIDJ¹ 2 straipsnio 5 dalyje nurodyti valstybinėje tarnyboje dirbantys asmenys ir šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje nurodyti asmenys;

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija;

EK – Europos Komisija;

EP – Europos Parlamentas;

FA – fizinis asmuo;

GRECO – Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupė;

JA – juridinis asmuo;

Lobistas – fizinis asmuo, vykdamas lobistinę veiklą;

LVJ² – Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas;

VPIDJ – Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas;

VTEK – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija;

VTEKJ³ – Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas.

¹ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas (nauja redakcija nuo 2020-01-01). Teisės aktų registras [interaktyvus]. 2019, Nr. XIII-2274. <<https://www.e-lar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C0E550D6ADF0/bGmMJobRg>>.

² Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas (nauja redakcija nuo 2017-09-01). Teisės aktų registras [interaktyvus]. 2017, Nr. XIII-453. <<https://www.e-lar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7B9B89F840E2/cutzNLmkM>>.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas (nauja redakcija nuo 2020-01-01). Teisės aktų registras [interaktyvus]. 2019, Nr. XIII-2275. <<https://www.e-lar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.789C6EE505FD/DEeaVdtXpl>>.

Preambulė

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (toliau – VTEK),

atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5, 28 ir 29 straipsnių nuostatas, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; kad įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių; jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs;

pritardama Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO), į kurią Lietuva įstojo 2018 metais, teiginiams, kad kova su visomis korupcijos formomis yra prioritetinga sritis;

atsižvelgdama į Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupės (toliau – GRECO), į kurią Lietuva įstojo 1999 metais, rekomendacijas, kad reguliavimas dėl dovanų ar paslaugų priėmimo viešajame sektoriuje turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į rizikas, atsirandančias dėl netinkamų dovanų priėmimo, ir atitinkamas sankcijas;

sutikdama su GRECO teiginiais, kad etikos kodeksais nesiekama pakeisti esamo teisinio reguliavimo, bet turėtų būti sukuriama aiškumas, pateikiant galiojančio teisinio reguliavimo visumą viename dokumente ir nubrėžiant elgesio standartų gaires bei pateikiant pavyzdžių, kokios situacijos gali būti prieštaringos ar keliančios interesų konfliktą;

pabrėždama, kad jau pirmajame Lietuvos Statute (1529 m.) valstybės pareigūnams buvo nustatyti draudimai neteisėtai pasipelnyti naudojantis tarnybine padėtimi;

įvertindama tai, jog nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujos redakcijos Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas (toliau – VPID), kuriame nuostatos dėl dovanų ar paslaugų priėmimo apribojimų išdėstytos naujai;

vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo (toliau – VTEK) 1 straipsniu, 2 straipsnio 2 dalies 5 punktu bei 17 straipsnio 1 dalies 11 punktu, nustatančiais, jog VTEK paskirtis – užtikrinti, kad valdžios įstaigos ir jose dirbantys asmenys etiškai tarnautų žmonėms, o vienas iš VTEK uždavinių – koordinuoti tarnybinės etikos politikos formavimą valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose bei kituose viešojo sektoriaus subjektuose, taip pat rengti prevencijos priemones;

prižiūródama, kaip įgyvendinami VPID, kurio vienas iš tikslų yra užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams ir užkirsti kelią kilti interesų konfliktams bei plisti korupcijai, taip pat Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas (toliau – LV), kuriuo siekiama užtikrinti lobistinės veiklos viešumą ir skaidrumą;

atkreipdama dėmesį, kad VPIDĮ 3 straipsnio 1 dalis viešųjų interesų viršenybei užtikrinti įpareigoja deklaruojančius asmenis *inter alia* nešališkai, sąžiningai ir tinkamai atlikti tarnybines pareigas; teisės aktų nustatyta tvarka ir priemonėmis vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, kad toks konfliktas yra; nesinaudoti tarnybinėmis pareigomis ar tarnybiniu statusu asmeninei naudai gauti; priimant sprendimus, vadovautis įstatymais ir visų asmenų lygybės principu; nesinaudoti ir neleisti kitiems naudotis valstybės ar savivaldybių valdomu turtu ne tarnybinei veiklai;

pabrėždama, kad VPIDĮ 13 straipsnio 1 dalis draudžia deklaruojančiam asmeniui ar jam artimam asmeniui priimti dovanas ar paslaugas, jeigu tai susiję su deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis, o LVĮ 5 straipsnio 2 dalis draudžia asmeniui, kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką, priimti dovanas ar kitokį atlygį iš lobistų;

atkreipdama dėmesį, kad ribojimus dėl dovanų priėmimo deklaruojantiems asmenims nustato ir kiti teisės aktai, kaip antai Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, kurio 6.470 straipsnio 5 dalyje įtvirtintas draudimas priimti dovanas politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams ir kitokiems valstybės tarnautojams bei jų artimiesiems giminaičiams, kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis, taip pat Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas, kuriame įvardytas padorumo principas įpareigoja valstybės tarnautojus, kai jie eina pareigas, elgtis nepriekaištingai, nepriimti dovanų, pinigų ar paslaugų, išskirtinių lengvatų ir nuolaidų iš asmenų ar organizacijų, siekiančių daryti įtaką;

išanalizavusi aukščiausiems skaidrumo viešajame sektoriuje standartams pritariančių tarptautinių organizacijų, institucijų ir užsienio šalių taikomą praktiką dėl dovanų ar paslaugų priėmimo;

konstatuodama, kad VPIDĮ pažeidimai pakerta visuomenės pasitikėjimą ne tik deklaruojančiais asmenimis, bet ir visu viešuoju sektoriumi;

siekdama padėti viešojo sektoriaus atstovams tarnybines pareigas atlikti nešališkai, objektyviai ir taip, kad nė nekiltų abejonių dėl jų veikloje galinčių egzistuoti interesų konfliktų,

pateikia Rekomendacines gaires dėl dovanų ir paslaugų priėmimo apribojimų.

Pagrindiniai aspektai

Demokratinėje teisinėje valstybėje viešajame sektoriuje dirbančių asmenų atsakomybė visuomenei neatsiejama nuo konstitucinio teisinės valstybės principo – valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Šių asmenų galias riboja Lietuvos Respublikos Konstitucija ir kiti teisės aktai, todėl asmenys, pažeidę įstatymus, asmeninius ar grupinius interesus iškelę aukščiau visuomenės interesų, savo veiksmais diskredituoja valstybės valdžią.

Prieš daugiau nei 20 metų, Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo priėmimo metu, įstatymo leidėjas įtvirtino draudimą valstybės tarnyboje dirbantiems asmenims priimti interesų konfliktą galinčias sukelti dovanas ir pabrėžė, kad visuomenės akyse sunku pateisinti dovanas, kyšius ir papirkimus, o visuomenės požiūris, kad kuris nors valdininkas yra korumpuotas, yra beveik tiek pat žalingas, kiek ir tikras to valdininko korupcijos faktas⁴.

Pabrėžtina, kad Lietuvos viešojo sektoriaus institucijos, siekdamos didesnio visuomenės pasitikėjimo jų veikla ir priimamais sprendimais, kurdamos skaidrią aplinką bei saugodamos institucijos reputaciją, savo vidaus teisės aktuose reglamentuoja griežtesnius, nei įtvirtina VPIDĮ, dovanų priėmimo ribojimus – „nulinę“ dovanų politiką.

Dovanų ir paslaugų samprata

Žodžio „dovanoti“ reikšmę Dabartinės lietuvių kalbos žodynas įvardija kaip „duoti veltui“⁵. Taigi dovana – bet koks neatlygintinai perduodamas turtas ar turtinė teisė. Dovana apima viską, ką galima įvertinti pinigais, t. y. daiktus, paslaugas, įvairias pramogas, nuolaidas, dovanų čekius, svetingumą, paskolas.

VPIDĮ 13 straipsnyje minimos dovanos ir paslaugos, o šio straipsnio 2 dalyje nustatytos atskiros išimties dovanoms, ir atskiros – paslaugoms. Todėl, nors dovanoti galima tiek materialų daiktą, tiek paslaugą (pvz., apsilankymą grožio salone), paslaugos išskirtinos į atskirą gaunamos naudos kategoriją.

Paslauga laikoma bet kokia ekonominė gėrybė, tenkinanti vartotojo poreikius, bet neturinti materialios formos. Jos negalima išsaugoti, todėl ji dažniausiai suvartojama gavimo metu⁶. Paslaugos paprastai gali apimti mokymus, transporto, apgyvendinimo, maitinimo išlaidas ir pan. Pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 50 straipsnį, paslaugos skirstomos į pramoninio pobūdžio veiklą, komercinio pobūdžio veiklą, amatininkų veiklą ir laisvųjų profesijų veiklą⁷.

⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo projekto aiškinamasis raštas. Reg. 1997-06-06 Nr. P-526 <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.39767?ifwid=-vcedf9910>>

⁵ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, 7-as patalsytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, XXVI, elektroninis variantas, 2015 (atnaujinta versija, 2017) [interaktyvus], <<http://kkis.iki.lt/dabartinis>>.

⁶ Vainienė, R. *Ekonomikos terminų žodynas* [interaktyvus], <<http://zodynas.vz.lt/Paslauga>>.

⁷ Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys* [interaktyvus]. 2006-12-29, C321 E/37 <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LI/TXT/PDF/?uri=CELEX:12006E/TXT&from=EN>>.

Dovanų atveju kylanti problema susijusi su tuo, kad visuomenei sunku atskirti dovanas ir kyšius. Daugiausia klausimų kyla tada, kai asmeniui dovana teikia draugai, turintys su juo ir tarnybinių reikalų. Visuomenei neretai sunku suprasti, ar tokia dovana įteikta iš draugiškumo, ar siekiant palankesnio sprendimo. Paprastai didžiausia problema – pasiekti, kad visuomenė nesusidarytų klaidingo įspūdžio ir kad neįžvelgtų korupcijos ten, kur jos nėra⁸.

Europos Komisija savo darbuotojams skirtose gairėse dėl dovanų ir svetingumo⁹ dovana apibrėžia kaip pinigų sumą, materialų daiktą, galimybę nemokamai dalyvauti renginiuose, kurie yra vieši arba privatūs, mokami ir turi konkrečią vertę (pvz., bilietai į sporto renginius, koncertus, spektaklius, konferencijas, t. t.), taip pat bet kokią kitą naudą, turinčią piniginę vertę (pvz., transporto išlaidos). Dovana nelaikomi tik mažos vertės daiktai, turintys informacinę paskirtį (brošiūros, bukletai, katalogai), ir institucijai skirtos dovanos. Taip pat išskiriamas svetingumas, apibrėžiamas kaip paslauga, kurią sudaro maistas, gėrimai, apgyvendinimas, pramogos, kurias siūlo bet koks šaltinis iš institucijos išorės.

Jei dovanojant daroma prielaida, kad apdovanotasis turi mainais kažką atlikti ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, tai jau ne dovanojimas. Kai dovana deklaruojančiam asmeniui yra susijusi su jo teisėtu ar neteisėtu veikimu ar neveikimu vykdant tarnybinius įgaliojimus, gali būti pritaikytos ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) nuostatos. BK kyšį apibūdina kaip bet kokios turinės ar kitokios asmeninės naudos sau ar kitam asmeniui (materialios ar nematerialios, turinčios ekonominę vertę rinkoje ar tokios vertės neturinčios) forma išreikštą neteisėtą ar nepagrįstą atlygį už pageidaujama valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens teisėtą ar neteisėtą veikimą arba neveikimą vykdant įgaliojimus (230 straipsnio 4 dalis).

Protokolas ir tradicijos

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos išaiškinimu¹⁰, protokolas yra istorinė sąvoka, susiformavusi kaip ilgalaikio tarpvalstybinio bendravimo rezultatas. Tarptautiniuose santykiuose vartojama diplomatinio protokolo sąvoka, apimanti visumą nusistovėjusių pagal paprotinę nuostatą ir visuotinai pasaulyje pripažintų taisyklių bei tradicijų, kurių privalu laikytis kuriant ir plėtojant harmoningus santykius tarp valstybių bei jų oficialių atstovų.

Valstybinis protokolas būdingas konkrečiai valstybei ir yra daugiau susijęs su toje valstybėje organizuojamų oficialių renginių, valstybinių iškilnių, kuriuose dalyvauja aukščiausi valstybės ir vyriausybės asmenys, ceremonialu. Kiekviena valstybė istoriškai yra sukūrusi savo ceremonialą svarbiausioms viešoms iškilinėms, kurios geriausiai

⁸ Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo projekto aiškinamasis raštas. Reg. 1997-06-06 Nr. P-526 <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.39767?ifwid=-vced09910>>

⁹ Communication from Vice-President Šefčovič to the Commission on Guidelines on Gifts and Hospitality for Staff Members - SEC(2012)167 <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-to-the-commission-guidelines-on-gifts-and-hospitality_2012_en.pdf>

¹⁰ Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos 2020-02-07 raštas Nr. G-630 (URM 2020-02-06 reg. Nr. (14.1.1.) 3-568).

atspindi suverenumą, valstybės institucijų ir aukščiausių pareigūnų statusą. Kai kurie valstybinio protokolo elementai apibrėžiami šalies teisės aktuose. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos valstybės vėlavos ir kitų vėliavų įstatymas bei Lietuvos Respublikos valstybės herbo, kitų herbų ir herbinių ženklų įstatymas reglamentuoja oficialių Lietuvos valstybės simbolių aprašymus, jų dydį, proporcijas, spalvas, oficialaus jų naudojimo principus ir tvarką.

Diplomatinis (tarptautinis) protokolas normina valstybių ir jų atstovų santykius. Tai yra tarptautinės mandagumo taisyklės, kurių valstybė ir jos atstovai laikosi, norėdami parodyti deramą pagarbą kitai valstybei ir jos atstovams, kartu išlaikydami savo valstybės prestižą bei nacionalinį orumą. Tarptautinės tradicijos yra istoriškai įsitvirtinusios kultūros formos – apeigos, ritualai, papročiai, simboliai, vertybės, valzdiniai, elgsena ir kt., perduodami iš kartos į kartą. Abi šios sąvokos yra tarpusavyje susijusios ir papildo viena kitą.

Pabrėžtina, kad tarptautinių tradicijų sąvoka apima ir nusistovėjusias diplomatinio darbo tradicijas. Atliekant diplomatinės funkcijas, įprasta organizuoti įvairius renginius, susitikimus, kviesti darbo pietų, neatlygintinai kviesti į kultūrinius, ekonominius ir kitokio pobūdžio renginius. Šiuose renginiuose visos dalyvaujančios pusės vienodai supranta, kad šių renginių paskirtis atitinka oficialius tarybinius tikslus. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos nuomone, vykdant diplomatinės funkcijas, kurios yra skirtos tarybinių tikslų įgyvendinimui, darbo pietūs, renginiai, kitos suteiktos paslaugos turėtų būti laikomos nusistovėjusia tarptautine tradicija.

Tradicija (lot. *traditio* – perdavimas, pasakojimas) yra istoriškai susiklostančių ir žmonių įvairiose bendrėse (visuomenėje, socialinėse grupėse) įsitvirtinančių kultūros formų (papročių, apeigų, valzdinių, idėjų, simbolių, socialinių normų ir vertybių, religinių tikėjimų, mąstysenos, elgsenos ir kitų) išsaugojimas, perdavimas iš kartos į kartą. Tradicijos lemia kultūros išliekamumą ir vienovę.

Pagrindiniai tradicijos šaltiniai (formos): tam tikros visuomenės kultūros paveldas, nusistovėję ir valstybiniu ar nacionaliniu mastu įteisinti įsitikinimai ar papročiai, religiniai įsitikinimai ir papročiai¹¹.

Tradicijomis laikytinas valstybiniu, nacionaliniu mastu per ilgą laiką susiformavęs visuomenės ar jos grupės elgesys, turintis simbolinę prasmę ar ypatingą reikšmę.

VTEK a t k r e i p l a d ė m e s j, kad vertinant, ar dovana teikiama pagal diplomatinį (tarptautinį) protokolą arba tradicijas, būtina atsižvelgti į konkrečios situacijos aplinkybes – renginio programos pobūdį, kur vyksta renginys, kam atstovauja renginio dalyviai, etc.

¹¹ Varnienė, R. Tradicija. *Visuotinė lietuvių enciklopedija* [interaktyvus]. <<https://www.vle.lt/Stralpsnis/tradicija-96472>>

Tarptautinių organizacijų ir institucijų praktika

Apibendrinus EBPO¹² ir GRECO¹³ rekomendacijas dovanų priėmimo klausimais, išskirtinos šios pagrindinės nuostatos:

- daugeliu atveju ne tiek svarbi dovanų vertė, kiek tinkamas elgesys atsiradus faktiniam ar numanomajam dovanos davėjo ir jos gavėjo santykiui. Jei dovanos priėmimas sukeltų bent abejonę, kad dėl dovanos priėmimo viešojo sektoriaus atstovui gali kilti interesų konfliktas, dovanos būtina atsisakyti;
- įprasto vaišingumo (pvz., kava, užkandžiai renginių metu) bei smulkių reprezentacinių dovanų (kalendoriai, rašikliai ir pan.) priėmimas yra leistinas, tačiau pabrėžtina, kad jei šie dovanojimo atvejai iš to paties šaltinio kartojasi itin dažnai, kyla abejonų dėl viešojo sektoriaus atstovo nešališkumo ar net interesų konfliktas, tokių dovanų reikėtų atsisakyti nepaisant jų nedidelės vertės;
- institucijose turėtų būti patvirtintos dovanų priėmimo tvarką nustatančios taisyklės ar gairės. Rekomenduotina nustatyti, kad viešojo sektoriaus atstovai institucijoje turi deklaruoti visas gautas dovanas (kad ir kokia būtų jų vertė);
- jei viešojo sektoriaus atstovui kyla abejonų, ar jis (ji) gali priimti dovaną, jis (ji) privalo kreiptis rekomendacijos į tiesioginį vadovą ar institucijos vadovo įgaliotą asmenį.

EBPO savo rekomendacijose nurodė keturis pagrindinius principus, kuriais turėtų vadovautis asmenys, sprenddami, ar gali priimti dovaną (angl. „*GIFT*“: *Genuine-Independent-Free-Transparent*):

- **Nuoširdumas.** Ar dovana tikra, dovanojama iš dėkingumo dėl to, kad atlikau savo, kaip viešojo sektoriaus atstovo, funkcijas, ir ne dėl to, kad prašiau ar skatinau dovanoti?
- **Nepriklausomumas.** Jei priimsiu šią dovaną, ar protingam (ang. *reasonable*) žmogui galėtų kilti abejonų dėl mano nepriklausomumo ateiityje dirbant darbą, ypač jei dovanojęs dovaną asmuo susijęs su sprendimu, kurį aš galiu priimti?
- **Laisvumas.** Jei priimsiu šią dovaną, ar būsiu laisvas(-a) nuo bet kokių įsipareigojimų kaip nors už tai atsilyginti dovaną įteikusiam asmeniui ar jo (jos) šeimai, draugams ar bendradarbiams?
- **Skaidrumas.** Ar aš pasirengęs skaidriai deklaruoti šią dovaną ir jos šaltinį savo institucijai ir jos klientams, savo bendradarbiams, žiniasklaidai ir visai visuomenei?

Jei atsakymas į bent vieną įvardytą klausimą būtų neigiamas, dovanos privalu atsisakyti.

¹² Managing conflict of interest in the public sector. A Toolkit. OECD, 2005 [Interaktyvus] <<https://www.oecd.org/gov/ethics/49107986.pdf>>;

¹³ Committee of Ministers' Recommendation No. R (2000) 10 on codes of conduct for public officials and its explanatory memorandum, 2000, [Interaktyvus] <<https://rm.coe.int/16808cc1ec>>, <<https://rm.coe.int/1680534424>>;

GRECO, 2019 m. apibendrindama savo atliktus vertinimus šalyse narėse¹⁴, dovanų priėmimo tema nurodė, kad, vertintojų nuomone, geriausios praktikos šalyse yra tos, kurios:

- draudžia priimti dovanas ir aiškiai įpareigoja nepriimtinas dovanas gražinti dovanotojui;
- aiškiai apibrėžia, kokias dovanas priimti leistina (smulkius vaišingumo atvejus, reprezentacines dovanas), ir įpareigoja visus dovanojimo atvejus deklaruoti;
- kilus abejonei dėl dovanos priėmimo, įpareigoja konsultuotis su tiesioginiu vadovu ar kitu įgaliotu asmeniu.

Pabrėžtina, jog dėl dovanų priėmimo griežtai pasisako ir Europos Sąjungos institucijos. Pavyzdžiui, Europos Parlamento (toliau – EP) narių elgesio kodekse finansinių interesų ir interesų konfliktų klausimais¹⁵ nustatyta, kad EP nariai, vykdydami savo pareigas, negali priimti dovanų ar gauti panašios naudos. Išimtys taikomos dovanoms ar naudai, gautoms pagal etiketo taisykles: kai dovanų ar naudos vertė neviršija 150 Eur arba kai jos gaunamos oficialiai atstovaujant EP. Pastaruoju atveju dovanos privalo būti perduotos Parlamento pirmininkui, o tolesni sprendimai dėl jų priimami vadovaujantis nustatyta tvarka. Draudimas priimti dovanas ar gauti panašios naudos netaikomas komandiruočių, apgyvendinimo ir gyvenimo išlaidų kompensavimui bei tiesiogiai trečiųjų šalių atliekamam tokių išlaidų apmokėjimui, kai EP nariai, vykdydami savo pareigas, priima kvietimus dalyvauti trečiųjų šalių rengiamuose renginiuose.

Europos Komisijos (toliau – EK) narių elgesio kodekse¹⁶ nustatytas draudimas priimti dovanas, kurių vertė didesnė kaip 150 Eur. Pagal įprastą diplomatinę praktiką ir mandagumo taisyklės gautas dovanas, kurių vertė didesnė už šią sumą, EK nariai privalo perduoti EK protokolo tarnybai. Suabejojus dėl dovanos vertės, atliekamas vertinimas prižiūrint Infrastruktūros ir logistikos biuro Briuselyje direktoriui, o jo sprendimas šiuo klausimu yra galutinis. Komisijos protokolo tarnyba tvarko viešą perduotų dovanų registrą; registre nurodomas dovanotojas. Taip pat EK nariai negali priimti svetingumo ženklų, nebent tai atitinka įprastą diplomatinę praktiką ir mandagumo taisyklės. Renginiai, į kuriuos nariai kviečiami atstovauti EK, nelaikomi svetingumo ženklų.

EK personalui skirtose gairėse dėl dovanų ir svetingumo¹⁷ taip pat nustatoma bendra taisyklė, jog negalima priimti jokių tiesioginių ar netiesioginių dovanų ar svetingumo iš trečiųjų šalių. Išimtys galioja tik pagal diplomatinę praktiką ir mandagumo taisyklės teikiamoms dovanoms, jei jų vertė neviršija 150 Eur, taip pat svetingumui, kuris suderinamas su diplomatine praktika ir mandagumo taisyklėmis. Pabrėžtina, kad tokiais atvejais priimti svetingumą, išreikštą pietumis ar vakarienėmis, leidžiama, jei tai susiję su darbuotojo pareigomis, nekenkia EK interesams bei įvaizdžiui visuomenės akyse, yra susiję su EK interesais ir yra gautas vadovybės pritarimas.

EK personalui griežtai draudžiama priimti pinigines dovanas, nepriklausomai nuo jų vertės, ir dovanas, kurios kelia ar gali sukelti interesų konfliktą. Dovanomis nelaikomi

¹⁴ Borlini, L. S. Codes of Conduct for Public Officials - GRECO Findings & Recommendations [Interaktyvus]. Strasbūras, 2019, GRECO(2019)5. <<https://m.coe.int/codes-of-conduct-for-public-officials-greco-findings-recommendations-0/168094256b>>

¹⁵ Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių 1 priedas: Europos Parlamento narių elgesio kodeksas finansinių interesų ir interesų konfliktų klausimais [Interaktyvus], 2018. <http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2018-07-31_LT.pdf>

¹⁶ Europos Komisijos sprendimas 2018-01-31 dėl Europos Komisijos narių elgesio kodekso Nr. 2018/C 65/06 [Interaktyvus]. <[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018D0221\(02\)&from=LT](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018D0221(02)&from=LT)>

¹⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-to-the-commission-guidelines-on-gifts-and-hospitality_2012_en.pdf

mažos vertės daiktai, turintys informacinę paskirtį (brošiūros, bukletai, katalogai), bei institucijai skirtos dovanos.

Minėtosiuose gairėse taip pat pabrėžiama, kad svarstant, ar priimti dovaną, svarbu įvertinti:

- ar dovanotojas atstovauja privačiam, ar viešajam sektoriui – priklausomai nuo konteksto;
- dovanojimo tikslą;
- ryšį tarp dovanotojo ir EK (viešieji pirkimai, tyrimai, finansiniai interesai dėl konkretaus sprendimo, t. t.);
- dovanos pobūdį, vertę ir tai, ar tas pats šaltinis dovanoja pirmą ar ne pirmą kartą;
- tai, ar dovanojama vienam asmeniui, ar grupei darbuotojų;
- dovanos gavėjo atliekamas tarnybines funkcijas;
- kokios naudos darbuotojo dalyvavimas renginyje suteiks EK.

Nepriimdamas dovanos, EK personalo atstovas turėtų mandagiai informuoti dovanotoją (jei tai neprieštaruoja diplomatinei praktikai), kad atitinkamos dovanos priimti negalima ir kad ji bus perduota labdarai.

VTEK analizavo ir kitų tarptautinių organizacijų (Jungtinių Tautų Organizacijos¹⁸, Pasaulio banko¹⁹, Europos Parlamento²⁰) bei užsienio valstybių (Jungtinių Amerikos Valstijų²¹, Kanados²², Vokietijos²³, Jungtinės Karalystės²⁴, Naujosios Zelandijos²⁵, Suomijos²⁶, Švedijos²⁷) dovanų ir paslaugų teikimo ir priėmimo praktikas.

¹⁸ <https://undocs.org/ST/SGB/2018/1>
https://www.un.org/Depts/ptd/sites/www.un.org.Depts.ptd/files/files/attachment/cege/pdf/unscc/conduct_english.pdf

¹⁹ <http://pubdocs.worldbank.org/en/187641552944827970/ethics-code-of-conduct-2013-mar13-cra.pdf>

²⁰ https://www.europarl.europa.eu/pdf/mens/Code%20of%20Conduct_01-2017_EN.pdf

²¹ https://www.ethics.senate.gov/public/index.cfm/files/serve?File_Id=EFA7BF74-4A50-46A5-BB6F-B8D26B9756BF,
https://ethics.house.gov/sites/ethics.house.gov/files/documents/2008_House_Ethics_Manual.pdf, <https://www.doi.gov/ethics/offs>,
<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/5/7342>

²² <https://www.the-sct.gc.ca/pol/doc-eng.aspx?id=25178>, http://www.oas.org/turidico/PDFs/mesicic5_can_ann12.pdf

²³ https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/publikationen/2014/rules-on-integrity.pdf?__blob=publicationFile

²⁴ <https://www.gov.uk/government/publications/acceptance-of-gifts-benefits-and-hospitality>

²⁵ <https://ssc.govt.nz/assets/Leagcy/resources/UnderstandingtheCode-April2010.pdf>

²⁶ <https://korruptionoriunta.fi/en/gifts-and-benefits>

²⁷ <https://www.government.se/49b735/contentassets/3161ed8c8c604436a8954af939fae756/on-bribery-and-conflict-of-interest-guidelines-for-public-sector-employees>

Dovanos ir paslaugos VPIDĮ bei LVĮ nuostatų kontekste

VPIDĮ siekiama užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, ir užkirsti kelią kilti interesų konfliktams bei plisti korupcijai (VPIDĮ 1 straipsnis). Siekiant šių tikslų, VPIDĮ nustatytas įpareigojimas deklaruojantiems asmenims nešališkai, sąžiningai ir tinkamai atlikti tarnybines pareigas; nesinaudoti pareigomis asmeninei naudai gauti, nepriimti dovanų ar paslaugų, jei tai susiję su deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ar pareigomis; vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, jog toks konfliktas yra. Taip pat deklaruojančiam asmeniui draudžiama dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip juos paveikti ar bandyti paveikti, arba atlikti kitas tarnybines pareigas, jeigu atliekamos tarnybinės pareigos yra susijusios su jo privačiais interesais (VPIDĮ 11 straipsnio 1 dalis).

Visuomenei VPIDĮ pažeidimai gali kelti abejonių, kad sprendimai viešojo sektoriaus institucijoje priimami neskaidriai, o tai menkina žmonių pasitikėjimą atitinkama institucija, silpnina jos administracinius gebėjimus. Vadovas savo veiksmais turi stiprinti visuomenės pasitikėjimą jo vadovaujama institucija bei jos priimamais sprendimais. Kaip yra pabrėžęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, valstybės institucijos vadovams yra taikomi aukštesni veiklos ir atsakomybės standartai nei eiliniams pareigūnams. Visuomenė turi pagrįstą lūkesčių, kad valstybės institucijos vadovai yra ne tik aukštesnės profesinės kvalifikacijos, bet ir veikia laikydamiesi aukštesnių moralės ir tarnybinės etikos principų²⁸.

Kontroliuoti ir prižiūrėti deklaruojančių asmenų elgesio atitiktį VPIDĮ nuostatomis pavesta ne tik VTEK, bet ir valstybės bei savivaldybių institucijų ir įstaigų vadovams arba jų įgaliotiems asmenims. Jie, be kitų VPIDĮ nurodytų pareigų, privalo užtikrinti, kad deklaruojantys asmenys nepriimtų dovanų ar paslaugų, jeigu tai susiję su deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis, išskyrus VPIDĮ 13 straipsnio 2 dalyje nustatytas išimtis.

VTEK akcentuoja, kad, vykdydamas įstatymuose ar kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas, deklaruojantis asmuo už tai gauna darbo užmokestį, todėl papildomas atsiskaitymas už šį darbą yra neteisėtas ir draudžiamas. Jei deklaruojančiam asmeniui bandoma įteikti dovaną, kurią priimti draudžiama, asmuo privalo tokios dovanos mandagiai atsisakyti.

VTEK pabrėžia, kad deklaruojančio asmens privačiai gauta dovana iš šeimos narių, giminių ir draugų pagal įprastus socialinius papročius (pvz., gimtadienio, vedybų, švenčių ir kt. proga) nepatenka į VPIDĮ 13 straipsnio reguliavimo sritį, tokią dovaną galima priimti.

²⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015-02-17 nutartis byloje Nr. A-38-662/2015 [Interaktyvus]. <<https://eteismai.lt/byla/133948664543051/A-38-662/2015>>

VPID] 13 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog deklaruojančiam asmeniui ar jam artimam asmeniui draudžiama priimti dovanas ar paslaugas, jeigu tai susiję su deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis.

Šis ribojimas netaikomas:

1. 150 eurų vertės neviršijančioms dovanoms, gautoms pagal tarptautinį protokolą;
2. 150 eurų vertės neviršijančioms dovanoms, gautoms pagal tradicijas, kurios įprastai yra susijusios su asmens tarnybinėmis pareigomis;
3. 150 eurų vertės neviršijančioms reprezentacijai skirtoms dovanoms su valstybės, įstaigos ir kitokia simbolika;
4. paslaugoms, kuriomis naudojamosi tarnybiniais tikslais.

Kai 1–3 punktuose nurodytų dovanų vertė viršija 150 eurų, jos yra laikomos valstybės ar savivaldybės nuosavybe. Tokios dovanos įvertinamos ir saugomos institucijos ar įstaigos vadovo nustatyta tvarka, vadovaujantis Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartais.

LV] 5 straipsnio 2 dalis draudžia asmeniui, kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką, iš lobistų priimti dovanas ar kitokį atlygį.

Analizuodama įvairius paklausimus ir sistemiškai vertindama VPID] 13 straipsnio nuostatas, lentelėje VTEK įvardijo tipines situacijas, su kuriomis, gaudamas dovaną ar paslaugą, deklaruojantis asmuo gali susidurti dėl savo tarnybinės padėties (statuso) arba kaip privatus asmuo. Į lentelę taip pat įtrauktas atvejis, kai dovana teikiama asmeniui, kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką.

Kairėje lentelės pusėje (žvelgiant iš viršaus į apačią) išvardytos aplinkybės, kurioms esant dovanotojas teikia dovaną deklaruojančiam asmeniui arba lobistas – asmeniui, kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką. Šios aplinkybės, kurias sudaro ir VPID] įvardytos draudimo priimti dovanas išimtys, yra pažymėtos atitinkamomis raidėmis: D-O¹-V-A-N-O²-S. VTEK nuomone, su deklaruojančio asmens einamų pareigų (funkcijų) atlikimu (vykdymu) yra susiję tai, kas konkrečiai pareigybei pavesta atlikti teisės aktais (įstatymais, nuostatais, pareigybės aprašymu ar kt.) arba vykdant tarnybinius pavedimus. VTEK mano, kad pagal tradicijas gautos dovanos turi būti ne tik susijusios su deklaruojančio asmens pareigomis, bet ir būti saikingos, atitinkančios įprastą ir pagrįstą svetingumą, mažareikšmės, simbolinės. Deklaruojančio asmens dalyvavimas įvairaus pobūdžio renginiuose, į kuriuos jis (ji) gauna kvietimus, turi būti nulemtas institucijos, o ne asmeninio intereso.

Lentelės viršuje (žvelgiant iš kairės į dešinę) dviejuose stulpeliuose įvardytas deklaruojančio asmens santykis su gaunama dovana, t. y. 1) ar asmuo ją gauna dėl tarnybinės padėties (statuso), 2) ar kaip privatus asmuo. Vertikaliai išdėstytas situacijas derinant su horizontaliai įvardytu santykiu, teikiama rekomendacija – ar galima priimti dovaną ar paslaugą, ar ne.

		Deklaruojantis asmuo (DA) gauna dovana/paslauga:	
		1	2
Dovanotojas (FA arba JA) teikia:		Dėl tarnybinės padėties (statuso)	Kaip privatus asmuo
D	dovana/paslauga, susijusią su DA einamų pareigų (funkcijų) atlikimu (vykdymu) (VPIDĮ 13 str. 1 d.)	NEGALIMA PRIIMTI ²⁹	NEGALIMA PRIIMTI ³⁰
O ¹	dovana, susijusią su DA einamų pareigų (funkcijų) atlikimu (vykdymu) + pagal tarptautinį (diplomatinį) protokolą + <150 €	GALIMA PRIIMTI ³¹	Pagal tarptautinį (diplomatinį) protokolą dovanos tokiais atvejais neteikiamos
V	dovana, susijusią su DA einamų pareigų (funkcijų) atlikimu (vykdymu) + pagal tradicijas + <150 €	GALIMA PRIIMTI ³²	NEGALIMA PRIIMTI ³³
A	reprezentacinę dovana su simbolika + <150 €	GALIMA PRIIMTI ³⁴	GALIMA PRIIMTI ³⁵
N	paslaugas, kuriomis bus naudojamosi tarnybiniais tikslais	GALIMA NAUDOTIS ³⁶	Tarnybiniais tikslais paslaugos privatiems asmenims neteikiamos
O ²	dovana/paslauga, nesusijusią su DA einamų pareigų (funkcijų) atlikimu (vykdymu)	NEGALIMA PRIIMTI ³⁷	GALIMA PRIIMTI ³⁸
		Asmuo, kuriam lobistine veikia siekiama daryti įtaką	
S	Lobistas teikia dovana ar kitokį atlygį:	NEGALIMA PRIIMTI ³⁹	

²⁹ Situacijų pavyzdžiai Nr.: 2, 5, 6, 10, 12, 14, 15, 21.

³⁰ Situacijos pavyzdys Nr. 25.

³¹ Situacijų pavyzdžiai Nr.: 4, 15, 18.

³² Situacijų pavyzdžiai Nr.: 1, 7, 9, 13, 16.

³³ Situacijos pavyzdys Nr. 26.

³⁴ Situacijos pavyzdys Nr. 27.

³⁵ Situacijos pavyzdys Nr. 23.

³⁶ Situacijos pavyzdys Nr. 11.

³⁷ Situacijų pavyzdžiai Nr.: 3, 19, 22, 24.

³⁸ Situacijų pavyzdžiai Nr.: 17, 20.

³⁹ Situacijos pavyzdys Nr. 10.

Situacijos, kai deklaruojančiam asmeniui siūloma dovana, būna labai skirtingos, todėl kiekvienu atveju, prieš dovana priimant ar jos atsisakant, reikia įvertinti konkrečią situaciją ir visas su ja susijusias aplinkybes. Net vieta ir laikas gali būti svarbūs veiksniai, lemiantys, jog dovanos reikėtų atsisakyti.

VTEK rekomenduoja, kad, prieš priimdamas(-a) dovana, deklaruojantis asmuo kaskart užduotų sau šiuos klausimus:

- Kodėl ši dovana siūloma man?
- Kokie santykiai mane sieja su dovanotoju?
- Ar tai vienkartinė dovana, ar iš to paties asmens dovanų gaunu dažnai?
- Dėl kokių motyvų priimčiau šią dovana?
- Ar mano elgesys nepaskatino dovanos teikėjo mane apdovanoti?
- Kaip ši dovana gali paveikti mano nešališkumą? Ar nesijausiu įsipareigojęs(-usi) dovanotojui?
- Ar galėčiau gautą dovana deklaruoti viešai? Kaip tokią dovana įvertintų kolegos, visuomenė ir žiniasklaida?

Jei deklaruojančiam asmeniui kyla abejonių, ar jis (ji) gali priimti dovana, visada geriau mandagiai padėkoti dovanotojui ir atsisakyti.

VTEK atkreipia dėmesį, kad sprenddami, ar priimti dovanas ar paslaugas, itin atsargiai turėtų elgtis asmenys, kuriems lobistine veikla sieklama daryti įtaką, taip pat deklaruojantys asmenys arba viešojo sektoriaus institucijos, įstaigos, kurių funkcijos ir (ar) veikla yra susijusios su:

- priežiūra ar kontrole;
- viešaisiais pirkimais;
- valstybės ar savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų valdymu;
- valstybės ar savivaldybių turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo.

Šios sritys itin jautrios ir visuomenė tikisi, kad jose dirbantys asmenys laikosi aukščiausių moralės reikalavimų ir elgiasi taip, kad nė nekiltų abejonių jų priimamais sprendimais. Priimdamas dovana toks asmuo gali net sudaryti korupcinės veiklos įspūdį.

Situacijų pavyzdžiai

Siekdama padėti deklaruojantiems asmenims susiorientuoti galimose su dovanų ar paslaugų priėmimu susijusiose situacijose, VTEK šiame skyriuje pateikia įvairių bendro pobūdžio pavyzdžių iš hipotetinių viešojo sektoriaus atstovų veiklos. Tačiau pabrėžtina, kad kiekvienas gyvenime kylantis atvejis yra skirtingas ir turėtų būti vertinamas individualiai. Taip pat akcentuotina, kad, pagal VPIDĮ 13 straipsnio 1 dalį, ribojimai dėl dovanų ar paslaugų priėmimo taikomi ne tik deklaruojantiems asmenims, bet ir jiems artimiems asmenims.

Dovanos

1) Selme apsilankiusi vaikų grupė Selmo kanceliarijos tarnautojui, kuris vedė ekskursiją, padovanojo savo pačių pagamintą Lietuvos vėliavą. Ar gali tarnautojas tokią dovaną priimti?

(V1) Gali. Tarnautojas nepriiminės jokių sprendimų vaikų atžvilgiu. Tokia dovana gali būti vertinama kaip įteikta pagal tradicijas, kurios įprastai yra susijusios su asmens tarnybinėmis pareigomis.

2) Savivaldybės administracijos direktoriaus žmona jubiliejaus proga iš toje savivaldybėje veikiančios statybų bendrovės gavo dovanų – kelionę dviem į Kretą. Ar ji gali šią kelionę priimti ir vykti į ją kartu su sutuoktiniu?

(D1) Negali. Pagal VPIDĮ 13 straipsnio 1 dalį, deklaruojantis asmuo ar jam artimas asmuo negali priimti dovanų ar paslaugų, jeigu tai susiję su deklaruojančio asmens tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis. Savivaldybės administracijos direktoriaus žmona yra jam artimas asmuo, kuris galbūt dalyvauja, gali prisidėti arba prisideda prie sprendimų, susijusių su viešųjų pirkimų tiekėjų parinkimu darbams atlikti. Tarp potencialių tiekėjų yra arba gali būti ir statybų bendrovė, dovanojanti kelialapį atostogoms savivaldybės administracijos direktoriaus sutuoktinei.

3) Po sunkios ligos gydymo pacientas savo šelmos gydytojui (alternatyva – ligoninės gydytojui) įteikė vazoninę gėlę ir saldainių dėžutę kaip padėką už rūpestį. Ar gydytojas gali šias dovanas priimti?

(O²¹) Gydytojas negali priimti jokių dovanų iš pacientų, kadangi jos teikiamos dėl jo (jos) einamų pareigų. Padėkoti gydytojui už sugrąžintą sveikatą ar išgelbėtą gyvybę galima daugybe teisėtų būdų: pavyzdžiui, išsakyti padėką žodžiu, palikti atsiliepimą tam skirtoje atitinkamos sveikatos priežiūros įstaigos interneto svetainės skiltyje ar atsiliepimų dėžutėje arba viešuose pacientų forumuose internete, išsiųsti padėkos žodžius elektroniniu paštu, laišką adresuojant ne tik gydytojui, bet ir atitinkamos sveikatos priežiūros įstaigos vadovui. Taip pat praktikoje esama atvejų, kai raštiškas padėkas konkreitiems gydytojams pacientai adresuoja Sveikatos apsaugos ministerijai.

4) Ar valstybės tarnautojas gali oficialaus renginio metu iš užsienio šalies institucijos atstovų priimti alkoholio butelį, kuris teikiamas kartu su kitomis reprezentacijai skirtomis dovanomis?

(O1) Gali. VPIDJ nedetalizuoja pagal tarptautinį protokolą teikiamų ir (ar) reprezentacijai skirtų dovanų pobūdžio, tačiau bet kokios rūšies dovanos, gautos oficialių renginių metu pagal tarptautinį protokolą, skirtos reprezentacijai ir kurių vertė, jas gavusiojo nuomone, akivaizdžiai viršija 150 Eur, yra laikomos valstybės ar savivaldybės nuosavybe. Jei tokių dovanų vertė akivaizdžiai mažesnė nei 150 Eur, dovanos gavėjas gali jas pasilikti. Alkoholis, jei jo etiketės dizainas ir (ar) pakuotė yra reprezentacinio pobūdžio, šiuo atveju gali būti vertinamas kaip reprezentacinio pobūdžio dovana, gauta pagal tarptautinį protokolą.

5) Globos namų darbuotojai iš bendradarbių renka po sumą, neviršijančią 10 Eur, dovanoms, skirtoms direktorei įvairių švenčių ir minėjimų progomis. Ar pavaldiniai gali toliau tęsti tokią „tradiciją“?

(D1) Negali, nes dovanos būtų siūlomos direktorei dėl jos einamų pareigų. Be to, direktorė, gaudama dovanas iš savo pavaldinių, o vėliau priimdama sprendimus jų atžvilgiu, gali patekti į interesų konflikto situaciją.

6) Darbuotoja iš komandiruočių ar atostogų užsienyje kiekvieną kartą savo vadovui parveža suvenyrą, kurio vertė yra 30 Eur ar mažiau. Ar vadovas gali priimti tokias dovanas?

(D1) Tokių dovanų vadovas priimti, o darbuotoja teikti – negali, kadangi šios dovanos būtų teikiamos dėl vadovo tarnybinės padėties (statuso) ir būtų susijusios su jo pareigų atlikimu. Tarp šių asmenų yra susiklostę pavaldumo santykiai, todėl ir vadovas, ir jo pavaldinė privalo elgtis taip, kad ne nekiltų abejonių dėl galimo interesų konflikto. Vadovas galėtų vaišintis lauktuvais, pavaldžių darbuotojų atvežtomis iš komandiruočių (saldainiais, arbata, t.t.) tik tais atvejais, jei šios lauktuvos būtų skirtos visiems įstaigos ar atitinkamo padalinio darbuotojams.

7) Savivaldybei pavaldį ligoninė švenčia jubiliejų. Iškilmingo minėjimo metu sveikatos apsaugos ministro deleguotas asmuo ligoninės kolektyvui įteikia paveikslą. Ar ligoninės vadovas gali tokią dovaną priimti? Taip pat renginio metu šioje rinkimų apygardoje išrinktas Seimo narys keliems ligoninės gydytojams įteikia padėkos raštus. Ar šie raštai laikytini dovana?

(V1) Minėtasias dovanas priimti galima, jos įteiktos oficialaus renginio metu. Paveikslą padovanojo ligoninės kolektyvui, taigi šis paveikslas ir priklauso ligoninei, o vadovas jį priima ir perduoda ligoninei. Padėkos raštai, neturintys materialios vertės, gali būti traktuojami kaip padėka ar dėmesio išreiškimo forma.

8) Ar Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento tarnyba gali priimti dovaną – įrangą, skirtą skęstančiųjų gelbėjimui?

Gali, kadangi dovana skirta ne ją priėmusiam asmeniui, o tarnybai – funkcijoms vykdyti. VPIDJ nuostatos tiesiogiai netaikomos labdaros ir paramos teikimui ar priėmimui. Labdaros ir paramos skyrimo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas, kuris nustato labdaros ir paramos teikimą ir gavimą, jos teikimo ir

gavimo tikslus, teikėjus ir gavėjus, labdaros ir paramos teikimo bei gavimo kontrolę, apskaitą ir kt.

Maitinimas ar apgyvendinimas

9) Kalno bendruomenė, iš savivaldybės gavusi finansavimą projektui vykdyti, organizuoja projekto rezultatų pristatymą, į kurį kviečia merą. Ar meras gali jame dalyvauti ir valšintis?

(V1) Gali, jei meras renginyje dalyvauja kaip savivaldybės valdžios atstovas, renginio vaišės yra saikingos ir atitinka tokio renginio pobūdį.

10) Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininką pietų kviečia registruotas lobistas, veikiantis aplinkos apsaugos srityje. Lobistas vaišina. Ar gali valstybės politikas priimti kvietimą pietų ir vaišintis lobisto sąskaita? Alternatyva: pietų kviečia asmuo, kuris nėra registruotas lobistas, bet susitikimo metu siekia aptarti teisėkūros aplinkos apsaugos srityje klausimus. Kaip abiejose situacijose turėtų elgtis valstybės politikas?

Susitikti su lobistu Seimo narys gali, tačiau susimokėti už savo pietus turėtų pats (S1,2), kadangi LVĮ nuostatos griežtai draudžia asmeniui, kuriam lobistine veikla siekiama daryti įtaką, priimti dovanas ar kitokį atlygį iš lobistų. Taigi lobisto vaišių valstybės politikas turėtų mandagiai, bet principingai atsisakyti. Susitikime su asmeniu, kuris nėra registruotas lobistas, Seimo narys taip pat turėtų už savo pietus susimokėti pats, kad nesukeltų abejonų dėl savo veiklos skaidrumo (D1).

11) Ministerijos lėšomis finansuojamas renginys, kuriame gali dalyvauti viešai paskelbtame kvietime užsiregistravę dalyviai. Renginyje dalyvauja tos pačios ministerijos vadovybė (pvz., ministras, viceministras), kurie renginio metu viešai pasisako, bet darbuotojai, kurie yra tik dalyviai (viešai nepasisako). Ar gali visi ministerijos atstovai tokio renginio metu priimti maitinimo paslaugą – vaišintis gaiviais gėrimais ir užkandžiais kavos pertraukos metu ir karštaisiais patiekalais – per pietus?

(N1) Gali, kadangi dalyvavimas pačios ministerijos organizuojamame ir visuomenei atvirenginyje ministerijos vadovybei bei su vadovu suderinusiems darbuotojams būtų susijęs su einamų pareigų (funkcijų) atlikimu. Maitinimo paslaugos priėmimas šiuo atveju laikytinas naudojimosi paslaugomis tarnybiniais tikslais.

12) Pavaldinys kviečia savo vadovą pietų ir siūlosi už jį sumokėti. Kaip vadovui elgtis?

(D1) Pavaldinys negali mokėti už vadovo pietus. Vadovas turėtų mandagiai padėkoti, bet savo sąskaitą apmokėti pats.

13) Medicinos darbuotojų dienos proga Sveikatos apsaugos ministerijai (SAM) pavaldžių ligoninių ir savivaldybių sveikatos priežiūros įstaigų vadovai bei darbuotojai kviečiami į SAM organizuojamus Nusipelnusių Lietuvos medikų

apdovanojimus. Vakaro metu siūloma lengvų užkandžių, gėrimų. Ar ligoninių vadovai ir darbuotojai gali tokioje šventėje vaišintis?

Gali (V1) dalyvauti ir vaišintis. Medicinos darbuotojų diena yra įtraukta į sąrašą atmintinų dienų, kurios yra susijusios su esminiais Lietuvos valstybingumo kūrimo ir įtvirtinimo faktais, visuotinių vertybių propagavimu, atminimo kultūros ir gyvosios istorijos išsaugojimu bei reglamentuojamos Lietuvos Respublikos atmintinų dienų įstatymu. Ligoninių vadovai ir darbuotojai į šį oficialų, SAM organizuojamą renginį būtų kviečiami dėl savo einamų pareigų, siekiant tradiciškai pagerbti konkrečios profesijos atstovus. Taigi renginys susijęs su tam tikrų tradicijų, susijusių su deklaruojančio asmens pareigomis, puoselėjimu.

14) Savivaldybės administracijos direktorius gavo kvietimą papietauti su verslininkų asociacijos nariais ir aptarti naujas, savivaldybėje ketinamas plėtoti verslo idėjas bei projektus. Kaip administracijos direktorius turi elgtis?

(D1) Susitikti be abejo gali, bet už pietus administracijos direktorius turi susimokėti pats. Šiuo atveju jis yra kviečiamas dėl savo einamų pareigų, susitikimo (pietų) metu bus aptariami verslo asociacijos nariams aktualūs klausimai. Jei administracijos direktorius priimtų dovaną iš verslo asociacijos atstovų (leistų apmokėti jo pietus), sukeltų abejonių dėl galimo šališkumo ateityje priimanč sprendimus savivaldybėje.

Renginiai

15) Užsienio šalies ambasada organizuoja renginį, kurio pagrindiniai rėmėjai yra Lietuvoje veikiančys užsienio komerciniai bankai. Renginio metu vyks koncertas, bus pateikta užkandžių, gėrimų, dalyvaus ir minėtųjų bankų atstovai. Ar gali šiame renginyje dalyvauti Lietuvos banko darbuotojai su sutuoktinėmis?

(D1) Negali, jei informacija apie renginio rėmėjus (kad renginį finansuoja prižiūrimos finansų įstaigos) Lietuvos banko darbuotojams yra žinoma. Tokio kvietimo, atsižvelgiant į galimas abejones dėl interesų konflikto, reikėtų mandagiai atsisakyti. (O11) Jei žinoma, kad kviečia užsienio šalies ambasada, o rėmėjai nežinomi, tokį renginį reikėtų vertinti kaip vykstantį pagal tarptautinį (diplomatini) protokolą ir jame dalyvauti galima.

16) Ar savivaldybės meras, dalyvaudamas savivaldybės vaikų darželio jubiliejaus šventėje, gali vaišintis joje siūlomais užkandžiais?

(V1) Gali. Jubiliejaus šventė yra oficialus renginys, kuriame meras dalyvauja dėl savo einamų pareigų, užkandžiai tokių renginių metu yra įprasta tradicija, todėl šis mero dalyvavimas vertintinas kaip tradicija, kuri įprastai susijusi su asmens tarnybinėmis pareigomis.

17) Valstybės politikas kviečiamas į vadovų konferenciją, skirtą verslo, vadybos ir ekonomikos lyderiams. Įprasta bilieto kaina – 1200 Eur. Ar gali valstybės politikas tokį kvietimą priimti, jei jis dalyvaus kaip pranešėjas, tačiau pranešimas nesusijęs su jo tarnybine veikla? Ar gali kvietimą priimti, jei jo nėra pranešėjų sąraše?

(O²) Valstybės politikas kvietimą priimti gali, jei į renginį kviečiamas ne dėl savo einamų pareigų, o kaip privatus asmuo ar dėl kitų su valstybės politiko funkcijomis ir pareigomis nesusijusių veiklų. (O²) Kvietimo valstybės politikas priimti negali, jei jis kviečiamas į renginį dėl savo einamų pareigų (statuso), tačiau renginys nėra tiesiogiai susijęs su šių pareigų vykdymu.

18) Ar ministras gali dalyvauti naujos gamyklos atidarymui laisvojoje ekonominėje zonoje skirtame renginyje, kuriame taip pat dalyvaus oficialūs užsienio valstybės atstovai, o maitinimo renginyje išlaidas apmokės gamyklą stačiusi privati bendrovė?

(O¹) Gali, kadangi ministras dalyvaus renginyje, kuris priskirtinas tarptautinio (diplomatinio) protokolo kategorijai.

19) Valstybės politikas gauna kvietimą į šventinį pramoginį renginį, kuris vyks vakare ir bus transliuojamas per televiziją. Ar jis gali dalyvauti šiame renginyje?

(O²) Negali. Renginys pramoginis, nesusijęs su valstybės politiko einamų pareigų (funkcijų) atlikimu. Į tokį renginį valstybės politikas galėtų eiti, jei įėjimas į jį visiems jo dalyviams būtų nemokamas arba jeigu valstybės politikas šiame renginyje saktų oficialią kalbą.

20) Universiteto struktūrinio padalinio vadovas gavo kvietimą į savo buvusių studentų rengiamą vakarėlį, skirtą paminėti universiteto baigimo dešimties metų sukaktį. Vakarėlis vyks restorane, kvietime prašoma atvykti su antrąja puse. Kaip katedros vedėjas elgtis?

(O²) Dalyvauti vakarėlyje galima. Asmuo kvietimą gavo ne dėl to, kad šiuo metu jis eina struktūrinio padalinio vadovo pareigas, o dėl jo praeityje eity pareigų – kaip privatus asmuo, dėstęs studentams prieš 10 metų. Taigi kvietimas nesusijęs su jo einamomis pareigomis ir jis nesprenžia klausimų dėl buvusių studentų veiklos.

21) Ar Sveikatos apsaugos ministerijos skyrių vedėjai gali dalyvauti renginyje, kurį organizuoja farmacijos bendrovės ir kuriame bus pristatomos naujų maisto papildų galimybės? Renginio metu bus tiekiami užkandžiai, o dalyviai gaus naujų maisto papildų mėginių ir informacinių leidinių.

(D1) Negali. Tokia dovana būtų teikiama dėl Sveikatos apsaugos ministerijos tarnautojų einamų pareigų, tam tikri farmacijos įmonių veiklos aspektai priklauso nuo šios ministerijos sprendimų. Tarnautojų dalyvavimas tokio pobūdžio renginyje keltų abejonių dėl jų priimamų sprendimų šališkumo atėityje.

22) Savivaldybės tarybos nariai gauna kvietimus visą sezoną nemokamai lankytis miesto krepšinio klubo rungtynėse. Ar jie gali tokią dovaną priimti?

(O²) Negali. Tokia dovana būtų teikiama dėl savivaldybės tarybos narių einamų pareigų, tačiau nebūtų susijusi su pareigų atlikimu, todėl tokios dovanos reiktų mandagiai atsisakyti. Valstybės politikų dalyvavimas tokio pobūdžio renginiuose keltų abejonių dėl jų priimamų sprendimų nešališkumo atėityje.

23) Valstybės tarnautojas, pirkdamas parduotuvėje kompiuterį asmeniniam naudojimui, papildomai gauna prekės gamintojo ženklų pažymėtą (kompanijos simbolika, pavadinimas) kompiuterio pelę. Ar galima priimti tokią dovaną?

(A2) Galima. Tarnautojas dovaną gauna kaip privatus asmuo, ji teikiama ne dėl jo tarnybinės padėties (statuso).

24) Valstybės politikai vardiniiais kvietimais kviečiami į mokamą vakarą televizijoje, renginyje numatytas koncertas ir furšetas. Ar jie gali priimti tokį kvietimą?

(O²¹) Negali, kadangi valstybės politikai kviečiami dėl savo einamų pareigų (statuso), bet tame renginyje neatlikinės jokių tarnybinių funkcijų.

25) Ministrui automobilių salonas siūlo nemokamai mėnesį naudotis (išbandyti) naujos markės automobilį. Automobilis pažymėtas automobilių salono logotipu. Ar galima priimti pasiūlymą?

(D2) Negalima, kadangi ministras mėnesiui gaus automobilį kaip privatus asmuo, tačiau šiuo atveju yra akivaizdus dovanotojo siekis panaudoti valstybės politiko vardą ir pareigas savo reklamos tikslams.

26) Departamento vadovas dalyvauja konferencijoje, kurioje jis atstovauja savo institucijai. Konferencijai pasibaigus jis kviečiamas į neoficialią, renginio organizatorių apmokamą vakarienę, kuri neįtraukta į renginio programą. Ar galima dalyvauti šioje vakarienėje?

(V2) Negalima. Departamento vadovas į renginį kviečiamas dėl einamų tarnybinių pareigų, bet vakarienėje dalyvaus kaip privatus asmuo. Jis galėtų dalyvauti tik jei susimokėtų pats.

27) Vyksta valstybės tarnautojų mokymai, kurių metu į mokymus deleguoti tarnautojai asmeniniam naudojimui gauna rašymo priemonių su mokymo centro logotipais. Ar galima priimti tokią dovaną?

(A1) Galima. Tarnautojai šiuose mokymuose dalyvauja dėl tarnybinės padėties, o dovana vertinama kaip reprezentacinė, taigi ją priimti galima, jei jos vertė mažesnė nei 150 Eur. Didesnės vertės dovana taptų valstybės ar savivaldybės nuosavybe.